

PRATS I CAMPS

“La novel·la ha servit a molts lectors per interrogar-se sobre els silencis”

Maite Salord Ripoll (Ciutadella 1965) trenca un silenci literari de set anys amb ‘L’alè de les cendres’, una novel·la ambientada en la Guerra Civil a Mallorca, Menorca i Eivissa. El relat, publicat per la jove editorial menorquina Arrela, conta els avatars d’una família amb alguns dels seus membres molt implicats en els moviments sindicalistes i polítics de l’època.

L'escriptora Maite Salord torna a la novel·la amb una història sobre la Guerra Civil amb fortes implicacions familiars.

Salord ha volgut donar veu als perdedors al mateix temps que complia amb la voluntat de la seua mare que, poc abans del seu traspàs, li va demanar que l'escrivís. Vint-i-cinc anys després, i a través de la ficció, ha volgut explicar la cruesa de la guerra, dels silencis i de la por. Els seus personatges viuen un doble o un triple aïllament, els perdedors són els vençuts i són els protagonistes, però sense maniqueïsmes barats o excloents.

—Feia set anys que no publicava i ara ho fa amb una novel·la sobre els vençuts, sobre el silenci, sobre la

guerra civil a les illes Balears. Com ha viscut aquest retrobament amb els lectors?

—M'ha sorprès veure la il·lusió amb què ha estat rebuda la novel·la després d'aquest parèntesi. I, sobretot, m'ha sorprès la complicitat que he trobat un cop l'han llegida. No és un text fàcil ni amable, però m'he adonat que ha servit a molts lectors per interrogar-se sobre els silencis familiars o per recordar un passat sobre el qual, per desgràcia, no s'ha fet justícia. I això és bo.

—Parlem dels seus lectors menors que, efectivament, l'esperaven amb candeletes, però ja ha presentat també la novel·la a Barcelona. Creu que el públic de fora de les Illes entendreà com van ser els anys que s'hi retraten?

—Em sembla que a través de *L'alè de les cendres* els lectors, siguin d'on siguin, podran conèixer la por i l'angoixa d'aquells anys tal com es vivien dins les cases, que és l'autèntica història, la real, la quotidiana. He intentat que els personatges despleguessin, davant els ulls del lector, aquest món tancat i fosc en el qual el lector s'acaba endinsant també.

—A *L'alè de les cendres* dona veu als perdedors, però la seua posició familiar seria la dels guanyadors perquè la banda dels vençuts, la de la família materna, la hi havien silenciada.

—Quan coneixes ho fas amb totes les conseqüències, i saber no sempre és fàcil. Les persones actuen i reaccionen d'acord amb allò que han viscut. Si tu desconeixes aquestes vivències no entens moltes de les reaccions, o les entens malament. La meua mare era una dona progressista, però si tu li haguessis preguntat, ella t'hauria dit que no. Però tot sura. Jo crec que a ella la va condicionar sempre la por. La por que es tornà a repetir la història i que els seus fills haguessin de viure allò que ella havia viscut. I són detalls. Mai no ho va explicar. Però jo ho vaig palpar. La por quan es va morir Franco. L'obsessió de tenir sempre el rebost ple la va tenir fins al darrer moment...

—El motoret de la novel·la, allò que l'empeny a escriure-la és un encàrrec que justament li fa la seua mare, però tarda vint-i-cinc anys a fer-lo realitat.

—Quan ella m'ho va demanar, jo no estava per escriure aquesta novel·la així com s'ha escrit ara. Començar a escriure amb vint i pocs anys després d'haver perdut ta mare de manera sobtada fa que l'escriguis en una situació emocional que no et permet marcar distàncies i mirar els protagonistes no com a personatges sinó com les persones a qui tu en aquell moment plores. Escrivint aquesta darrera versió m'he emocionat per moments, i en moments he hagut d'aturar. Però he pogut fer l'esforç després de vint anys de marcar distància.

—Normalment la feina d'un escriptor és construir històries i crear personatges. En aquest cas ha hagut de reconstruir la història i convertir persones molt pròximes en personatges. Com ha viscut aquest procés?

—No ha estat fàcil. La clau ha estat distanciar-me de les persones i intentar veure-les, només, com a personatges. En els casos més propers hi ha hagut moments en què se m'ha fet molt complicat, però no podem oblidar que, amb el seu silenci, hi ha persones que obliguen a ser reconstruïdes, creades d'alguna manera.

—En la novel·la parla d'uns episodis familiars, però també parla de les vides de moltes famílies. En paraules de l'historiador David Ginard, ha construït la novel·la global de la Guerra Civil a les illes Balears. Se sent còmoda amb aquesta etiqueta?

—Quan en Ginard em va dir aquesta frase vaig pensar que no ens coneixíem prou perquè ell es veïés en el compromís de fer una afirmació com aquesta, de posar aquesta etiqueta. Li vaig passar la novel·la com a historiador, com una de les persones que més ha estudiat la Guerra a les illes. Supòs que quan ell diu "novel·la global" és perquè aquelles persones a qui van matar un familiar s'hi poden sentir reconegudes, i famílies que van tenir algun membre tancat, o en camps de concentració. I persones que no saben on estan enterrats els seus morts. Gent que es va exiliar i gent que va viure la guerra al bàndol nacional sent republicana... Tot això passa a la meua família materna, i tot això passa en la novel·la. Realment pens que poques famílies tenen tot aquest desplaçament de drames.

PRATS I CAMPS

“Els lectors, siguin d'on siguin, podran conèixer la por i l'angoixa d'aquells anys tal com es vivien dins les cases, que és l'autèntica història, la real”, assenyala Salord.

—Diu que no és la mateixa Maite de fa vint-i-cinc anys, quan va rebre aquest “encàrrec”, però ara, després d'acabar-la, què ha canviat?

—El procés d'escriptura d'aquesta novel·la ha estat lent i complex i, a més d'haver-me servit per aprendre a escriure, m'ha servit per veure la meua evolució personal en aquests vint-i-cinc anys. Els fills i la consciència de la pròpia mort han estat aspectes determinats a l'hora de bastir, finalment, aquesta història.

—En el pla estilístic ha assumit uns quants riscos. Un d'ells és el de fer parlar Dèlia Escandell, el personatge que ha construït a partir de la seva mare, des de la tomba. En el llibre ha titulat aquests fragments vibracions.

—*L'alè de les cendres* és una novel·la molt reescrita, amb moltes versions. Fins que no vaig trobar el to de les vibracions, no vaig tenir la novel·la. Necessitava donar veu a Dèlia Escandell. Com la hi podia donar? No trobava res que m'agradàs i anava provant fins que un lector del meu bloc, on en vaig penjar un fragment, em va donar la clau. I la clau era el fossor. Finalment, Dèlia parlava, des del silenci, amb el fossor que l'acabava d'enterrar. Escriure les vibracions va ser un procés esgotador. Tu et poses en la pell d'un personatge i el fas parlar i ets tu en aquell moment. Moltes de les coses que pos en boca

seva, jo les subscriu com a mare. Pensa que ella també les hauria dites. Potser d'una altra manera. Això és literatura. Fas rallar un personatge que tu pots imaginar. Poes molt endins i, és clar, en algun moment l'alè no puja i t'has d'aturar. Sé que és un risc literari fer parlar la protagonista des del cementiri on està enterrada. I és un risc perquè ha de ser versemblant, real, perquè el lector hi pugui connectar. Esper haver-ho aconseguit.

—Un altre risc que ha assumit en la redacció de la novel·la és la inclusió de textos històrics. Un discurs de Franco, una arenga del Noi del Sucre o un discurs de Pilar Primo de Rivera, per exemple. Per què els hi ha incorporat, aquests documents?

—Sé que hi ha gent a qui li agraden i gent a qui li molesten. Incloure'ls era un risc, però vaig decidir posar-los. Vaig pensar que, si a algú no li agraden, se'ls saltarà. Els vaig posar per la manera com arribava a aquests textos. Emocionalment quedava tan esgotada quan escrivia les vibracions que necessitava obrir parèntesis. No podia desconnectar de la novel·la, però havia de trobar una mena d'àrea de descans per desconnectar encara que fossin deu minuts. Els textos no em duen a l'escriptura sinó que el que escrivia em portava als textos. A estones m'enrabiava, a estones m'agafava plorera... i així anava fent.

—Què hi ha de la Maite Salord política en aquesta novel·la?

—Diria que no hi ha res. Per a mi la política queda totalment al marge de la literatura. Igual que de l'ensenyament. Si algú em pot dir que la part política l'he entrada a les aules... No ho he fet mai. No ho poden dir. Una altra cosa diferent és que, quan ralles de llengua, que el que jo digui pugui ser considerat una cosa o una altra. És sociolingüística, és història de la llengua, és gramàtica històrica... Són totes aquestes coses que, per desgràcia, tots aquests que rallen tant de llengua desconeixen tant.

—Publica aquesta novel·la a l'editorial Arrela, de nova creació, amb poca experiència encara, i diu que ho fa per menorquinisme. Defineixi aquest terme.

—Tal vegada això és el més polític que hi ha a la novel·la. Menorquinisme és creure que Menorca pot ser un subjecte polític i també literari. I per ser-ho, per tenir personalitat pròpia des del punt de vista literari, s'ha de trobar la manera de donar veu a tots els escriptors que hi ha a Menorca. La manera més reeixida de fer-ho és a través d'una editorial. Una editorial menorquina que tenguin clar quina és la seva feina. Una de les coses que més me va agradar és que té una visió clara del que ha de ser un editor, que d'alguna manera és un dinamitzador cultural. Jo entenc que ha de fer aquesta missió de dinamitzar culturalment l'illa amb llibres, amb propostes d'autors menorquins, amb propostes d'autors que no ho siguin, però que facin que Menorca sigui un cercle literari important. Això, sense una editorial, és molt difícil perquè t'has de moure per aquí i per allà.

—L'alè de les cendres és el pagament d'un deute. En té cap més, de compte pendent?

—No. Ara ja puc tirar cap allà on vulgui. Ara tenc una doble sensació. De satisfacció d'una banda, perquè he estat capaç de fer-la. I de pèrdua. Sempre que he acabat una novel·la anterior sabia que tenia aquesta al calaix. Ara ja no hi és. Continuaré escrivint, és clar. No fer-ho seria impossible. No obstant, en aquests moments no sé cap a on aniré.

Esperança Camps